

‘Escape the classroom’ door leren sociaal te ondernemen

Bijdrage Onderwijs Researchdagen 2022, Hasselt, België.

Auteurs

Marijke van Voorthuijsen, Stella van der Wal-Maris & Elizabeth Rigg

Inleiding

Zowel nationaal als internationaal realiseert men zich steeds meer dat goed onderwijs zich ook richt op burgerschapsvorming en op het leren bijdragen aan duurzame ontwikkeling (bijv. O'Donoghue et al., 2018; UNESCO, 2020). Basisscholen staan voor de uitdaging om onderwijs te ontwikkelen waarmee kinderen voorbereid worden op het deelnemen aan en vormgeven van de maatschappij (vgl. Rijksoverheid, 2019). Een manier om hier invulling aan te geven is door onderwijs in sociaal ondernemerschap: kinderen leren sociaal te ondernemen. Hierbij wordt de verbinding gezocht met de echte wereld en met vraagstukken op het gebied van duurzame ontwikkeling, vanuit het besef dat leerlingen mee vorm kunnen geven aan de wereld waarin ze willen leven. Onderwijs in sociaal ondernemerschap richt zich op een vorm van ondernemen die bijdraagt aan de aanpak van complexe problemen (vgl. Sinakou et al., 2019; Van der Wal-Maris, 2019).

In het verkennend onderzoek dat in deze posterpresentatie centraal staat wordt uitgegaan van de volgende definitie voor leren sociaal te ondernemen: “Leren om - vanuit compassie, empathie en zorgzaamheid - kansen voor het bijdragen aan duurzame ontwikkeling te onderkennen, om vervolgens ideeën te genereren en initiatieven te ontplooien die een bijdrage leveren aan duurzame ontwikkeling.” (Van der Wal-Maris, 2019). Onderzocht zijn verschillende wijzen waarop basisscholen in Nederland invulling geven aan (elementen van) het leren sociaal te ondernemen.

Onderzoeksvraag

Wat percipiëren leraren basisonderwijs die werken op een school die (elementen van) leren sociaal ondernemen heeft opgenomen in het curriculum als kenmerkende aspecten van de missie en visie, het curriculum en de inrichting van de leeromgeving van de school, en wat zien zij als kritische factoren voor het vormgeven van (elementen van) het leren sociaal te ondernemen?

Methodologie

Op basis van raakvlakken tussen de beschrijving van het schoolprofiel en (elementen van) leren sociaal te ondernemen werden scholen uitgenodigd om te participeren in het onderzoek. Op vier scholen werden vervolgens semi-gestructureerde groepsinterviews afgenomen met leraren (en soms ook een directeur) (n= 17). De interviews zijn getranscribeerd en vervolgens geanalyseerd met behulp van een steeds verder verfijnd categorieënsysteem. Op basis van een proces van data-reductie, data-weergave, conclusies trekken en verificatie (Miles & Huberman, 1994) zijn schoolportretten en overkoepelende karakteristieken beschreven en geïllustreerd.

Resultaten

Aspecten van leren sociaal te ondernemen ingebed in de missie en de visie van de participerende scholen betreffen enerzijds het in verbinding staan met jezelf, anderzijds het in verbinding staan met de ander en de wereld. Curriculuminhouden zijn te koppelen aan de Sustainable Development Goals (<https://sdgs.un.org/goals>), aan de kerndoelen van zaakvakken, creatieve vakken en de sociaal emotionele ontwikkeling. Ze worden verwerkt in een vakoverstijgend onderwijsontwerp. Kenmerkend voor de leeromgeving is ‘het leren door doen’, het onderzoeken van levensechte authentieke vraagstukken, het initiatieven ontplooien en het reflecteren op ervaringen. De leerkracht heeft daarbij een ondersteunende en coachende rol. Enkele benoemde succesfactoren voor het beoogde onderwijs zijn: een ‘whole-school-approach’, kwaliteitsmanagement, keuzeruimte voor leerlingen, inspelen op de

actualiteit. Als belemmerende factoren worden o.a. genoemd: gebrek aan lef en een mono-culturele schoolpopulatie.

Conclusie en discussie

Participerende leraren onderschrijven het belang van kinderen leren bijdragen aan duurzame ontwikkeling en het ontwikkelen van ondernemingszin. Dit komt tot uiting in missie en visie, het curriculum en de inrichting van de leeromgeving. In tegenstelling tot in het buitenland, wordt hier niet de term 'Leren sociaal te ondernemen' of 'Onderwijs in Sociaal Ondernemerschap' (Social Entrepreneurship Education) aan gekoppeld.

Leren door te doen was steeds gericht op levensechte, authentieke uitdagingen, waarbij de leerlingen vanuit het zich hieraan verbinden een verbetering ten goede nastreven.

Op basis van een eerder uitgevoerde literatuurstudie zijn ontwerpprincipes voor onderwijs in sociaal ondernemerschap gedestilleerd. Dit onderzoek geeft empirische bevestiging van en input voor ontwerpprincipes voor het ontwerpen van onderwijs dat zich richt op het onderzoekend en ondernemend bijdragen aan een betere wereld.

Referenties

- Miles, M.B., & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Thousand Oaks, California, US: Sage Publications.
- O'Donoghue, R.B., Taylor, R.J., Venter, V. (2018). How are learning and training environments transforming with ESD? In A. Leicht, J. Hess & W.S. Byun (Eds.), *Education on the Move* (pp. 111–132). Paris: UNESCO.
- Rijksoverheid (2019). *Voorstel van wet in verband met verduidelijking van de burgerschapsopdracht aan scholen in het funderend onderwijs*. Geraadpleegd op: <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2019/11/29/voorstel-van-wet-in-verband-met-verduidelijking-van-de-burgerschapsopdracht-aan-scholen-in-het-funderend-onderwijs/id8437-wetsvoorstel-burgerschap-k2-versie-na-advies-rvs.pdf>.
- Sinakou, E., Donche, V., Boeve-de Pauw, J., & Van Petegem, P. (2019). Designing Powerful Learning Environments in Education for Sustainable Development: A Conceptual Framework. *Sustainability* 11(21):5994. <https://doi.org/10.3390/su11215994>.
- UNESCO (2020). *Education for Sustainable Development: A roadmap*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374802>.
- Van der Wal-Maris, S.J. (2019). In verbinding: *Onderwijs met het oog op de toekomst*. (Lectorale rede). Utrecht: Marnix Academie.